

Főszerkesztői gondolatok

Dr. Kovács Gyula
a Szerkesztő Bizottság elnöke
főszerkesztő¹

Valóban nem tehetsz róla?

BEVEZETÉS HELYETT

Az Index internetes hírportál² „szúrta ki” a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság bűnmegelőzési klipsorozatát, amelyben egy fiatal nő, „buli után” nemi erőszak áldozatává válik. A bűnmegelőzési klipsorozat szlogenje: „Tehetsz róla, tehetsz ellene!”³

A „rendőrség buli ellenes spotjai” (copyright: Index), amelyeket „A biztonságos Pécsért” elnevezésű bűnmegelőzési projekt záró rendezvényén, Pécsen mutattak be, bizonyos körökben, szinte közfelháborodást váltottak ki, mivel „a bűnmegelőzés köntösében van egy nagyon nyomasztó üzenetük. Az, ami eddig csak kocsmai szintű érvelésekben, szomorúan ostoba közterek társaságában került elő: hogy kihívó viselkedése és öltözéke miatt, a megerőszakolt maga is felelős azért, hogy megerőszakolták.”⁴

A PETÍCIÓ ÉS A TILTAKOZÓLEVÉL

A (köz)felháborodással vegyes tiltakozóhullám egyfajta (be)tetözéseként, egy online petíciós oldalon,⁵ Nagy Anna, „Nyomásgyakorlás” címszó alatt, tiltakozólevelet tett közzé, és aláírásgyűjtést szervezett annak érdekében, hogy a „rendőrség az elkövetőt szolítsa meg videóiban, ne az áldozatot!”⁶

A tiltakozólevélben (amelynek a szélrózsa minden irányába történő elküldésére buzdít szerzője) – egyebek mellett – olyan kinyilatkozások szerepelnek, hogy a filmek tartalma „sértő az áldozatokra nézve, mert azt sugallják, a nemi erőszakot elszervezett áldozatok viselkedése váltotta ki az erőszakot, ezért szégyellniük kell magukat, és sértő a férfiakra nézve, mert ösztönvezérelt lényeknek mutatja be őket, akik képtelenek visszafogni magukat egy vonzó nő láttán. Ezzel az elkövető felelőségét elmaszatolják, az áldozatokat pedig elrettentik a feljelentés megtételétől.”⁷

¹ A szerző szakvizsgázott jogász, gazdasági büntetőjogi szakjogász, kriminalista, szakíró, tudományos újságíró, a Magyar Újságírók Országos Szövetségének (MÚOSZ) és a Tudományos Újságírók Klubjának (TÚK) rendes tagja.

² http://index.hu/belfold/2014/11/21/itt_vannak_a_rendorseg_uj_buliellenes_spotjai/ – Az Index „Itt vannak a rendőrség új, buli ellenes spotjai” című cikke.

³ <http://vs.hu/mind/osszes/a-pecsi-rendorseg-szerint-az-aldozat-tehet-a-nemi-eroszakrol-1122#s1> – Részlet a VS.hu internetes magazinban 2014. november 22-én megjelent – Bordás Gábor nevével fémjelzett – „A rendőrség szerint az áldozat tehet a nemi erőszakról” című cikkből.

⁴ Az idézet az Index-cikkből származik.

⁵ <http://www.peticiok.com/>

⁶ http://www.peticiok.com/a_rendorseg_az_elkovetot_szolitsa_meg_videoiban

⁷ <http://tiltakozom.tumblr.com/post/103749165825/nyomasgyakorlas> – A tiltakozólevél teljes terjedelmében a linke kattintva olvasható.

Nem mellesleg jegyzem meg, hogy a 2014. november 22-én közzétett petíciót el-
eddig (2014. december 22-ét írunk) 5.073 fő szignálta, az aláírások pedig 4.813 IP-
címről érkeztek. Az aláírások megoszlása arra enged következtetni, hogy a kezdeti
lelkesség rendesen alábbhagyott. A petícióhoz – nyilvánvalóan, a késői időpontban
történt közzététel miatt – első nap 212, második nap 3.049 fő csatlakozott, és ez a
számadat a harmadik napra már 1000 alá csökkent, míg november 28-tól az aláírá-
sok mennyisége nem hogy nem érte el, de meg sem közelítette a százat (pl. tegnapi
20, ma pedig 7 aláíró regisztrált a rendszer).⁸

Ennyit a közfelháborodásról.

Megjegyezni kívánom azt is, hogy a petíció elindítójának személyes adatai és
elérhetősége nem ismertek, habár, a <http://www.peticiok.com/contact/103305> olda-
lon, elméletileg kapcsolatba lehet lépni a szerzővel, ami nekem nem sikerült (az
üzenetemet válasz nélkül hagyta).

A PETÍCIÓ ÉS A TILTAKOZÓLEVÉL MARGÓJÁRA

Életem során sok esztelenséget voltam kénytelen megélni és elviselni. „A rendőrség
az elkövetőt szólítsa meg videóiban, ne az áldozatot” címszó alatt futó aláírásgyűj-
tés és a tiltakozólevél, ennek ellenére rendesen „kiverte nálam a biztosítékot”,
mondhatni, mindennek a teteje vagy csimborasszója volt.

A petíció elindítójának és egyben a tiltakozólevél szerzőjének hőslékű kirohaná-
sa, egyfelől abszolúte tájékozatlanságról tett tanúbizonyságot, különösen, ami a
rendőrség bűnüldözési és bűnmegelőzési feladatait illeti, másfelől az is „átjött”, hogy
a szerzőnek a kriminológiáról és annak egyik ágáról vagy kutatási területéről, a
viktimológiáról gyaníthatóan irodalmi emlékei sincsenek. Persze meglehet, hogy a
szerző bedőlt a szenzációhajhász újságírók csapnivalóan rossz, sőt, rosszindulatú
cikkeinek, avagy „izomból”, csak és kizárólagosan emocionális alapon közelítette
meg a kérdést.

Őszintén sajnálom, hogy a témával foglalkozó írások zöme nem szakmai néző-
pontból vizsgálta meg a problémát, és nemkülönben azt is, miszerint – Arany János
után szabadon – az „istenadta nép” szintén vevő volt erre a rosszindulatú hangulat-
keltésre.

A SZÖNYEG ALÁ SÖPÖRT SÉRTETTI KÖZREHATÁS

Nézzük meg pontosabban, hogy mi a helyzet ezzel a sértetti közrehatással.

A viktimológia (magyarul: áldozattan) „*olyan tudományág, amely a bűncselek-
mény áldozatává válás folyamatával foglalkozik az elkövető és az áldozat kapcsola-
tainak felkutatása útján*”.⁹ Másképpen fogalmazva: a viktimológia, mint „*a kriminoló-
gia egyik rész tudománya, a bűnözés áldozataival foglalkozó ismereti rendszerként
határozható meg. Kialakulásának alapja az a felismerés, hogy a bűncselekmények
sértettjei nem passzív elszenvedői ezeknek az eseteknek, hanem bizonyos hajla-
mosító tényezők vagy az elkövetővel való interperszonális kapcsolatuk alapján je-
lentős szerepük lehet maga a bűncselekmény megvalósulásában is. Ezen aktív sze-
rep egyaránt takarhatja a bűnözői elhatározást kiváltó okokat és a bűncselekmény
létrejöttét megkönnyítő feltételeket is*”.¹⁰

⁸ <http://www.peticiok.com/stats.php?id=103305> – Az aláírások számszerűségének és megoszlásának alakulása.

⁹ <http://idegen-szavak.hu/keres/viktimolo%C3%B3gia> – Idegen szavak gyűjteménye.

¹⁰ <http://hu.scribd.com/doc/56252115/Viktimologia-aldozatta-valas-a-kapcsolatokban> – Gerzsényi Bianka–Makai Máté–Trefán Anita: Viktimológia; áldozattá válás a kapcsolatokban (Budapest, 2011. május 1.).

A viktimológia vizsgálódásának központi kérdései közül – itt és most –, csak a téma szempontjából legfontosabb két területet emelem ki:

- a bűnelkövető és a sértett kapcsolata, valamint
- azoknak a bűncselekményeknek az elemzése, amelyeket leggyakrabban a sértetti magatartás vált ki.

A viktimológia tehát – egyebek mellett – azt kutatja, hogy a sértett (áldozat vagy károsult) közrehatása milyen mértékben járult hozzá a bűncselekmény elkövetéséhez. Ezt a kérdést a rendőrség, minden bűncselekmény megvalósulásakor „*hivatalból*” felteszi, mivel ez törvényi kötelezettsége. A nyomozó hatóságnak ugyanis, a bűncselekmény elkövetését lehetővé tevő, a büntetőeljárás során megállapított okokat és körülményeket a további bűncselekmények megelőzése végett vizsgálnia kell.¹¹

A sértetti közrehatást, amúgy nem csak a szexuális erőszaknál (Btk. 197. §) vagy más, a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményeknél (Btk. XIX. Fejezet), hanem például a vagyon elleni bűncselekményeknél (Btk. XXXVI. Fejezet) szintén górcső alá veszik. (Egyes vagyon elleni bűncselekményeknél ilyen közrehatás lehet a nyitva hagyott kertkapu vagy bejárati ajtó, a biztonságtechnikai eszközök, berendezések hiánya, a felületes őrzés, de akár egy személygépjármű utasterében hagyott aktatáska is.)

Nem kellene tehát a sértetti közrehatást a szőnyeg alá söpörni, avagy egyfajta struccpolitika gyanánt úgy tenni, mintha a sértettnek soha, de soha nem lenne köze a sérelmére elkövetett bűncselekményhez.

A sértetti közrehatás nem csak a nyomozás során játszik szerepet. A hosszú évtizedek óta töretlen és következetes bírói gyakorlat szerint, a „*sértett felróható közrehatása enyhítő körülmény. Ilyenként értékelendő (...) a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményeknél a könnyelmű, kihívó magatartása*”.¹² Megjegyzendő, hogy az 1994. március 24-ig hatályban volt 12. számú Irányelv B) 3. pontja értelmében, a „*sértett cselekedete, magatartása a nemi erkölcs elleni bűncselekményeknél az egyik jelentős bűnösségi körülmény. A sértett kihívó, könnyelmű magatartása enyhítő körülmény*”.¹³

És most hadd tegyek fel néhány, a címben foglalthoz hasonló kérdést: ***biztos vagy benne, hogy nem tehetsz róla? Szerinted, valóban nem tehetsz ellene?***

A hatályos BK vélemény és a hatálytalan, de megállapításaiban a mai napig mértékadó Irányelv idézett rendelkezéseiből is jól látható, hogy a „*sértetti közrehatás*” nem valamiféle „*ördögi találmány*”. Tehát, amennyiben a sértett valamilyen úton-módon – tetszik, nem tetszik – „*hozzájárul*” ahhoz, hogy sérelmére a bűncselekményt elkövessék, azt a büntetés kiszabása során „*minusz években*” szokták mérni.

Természetesen, nem azt állítja a nyomozó hatóság, hogy például a trükkös lopás [Btk. 370. (2) § bekezdés b) pont bf) alpontja] károsultja a hibás, amiért a bűncselekményt elkövették, de azt közölni kell vele, hogy sértetté válása elkerülhető lett volna, ha az elkövetőt, egy vadidegen embert a lakásába nem engedi be, és az előszobában sem hagyja magára.

A szexuális erőszak (Btk. 197. §) áldozatának sem róják direkt módon a terhére, amiért „*megegyeztetik*”. Azt azonban muszáj közölni vele, hogy a bűncselekmény

¹¹ Vesd össze a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) 63/A. § (Intézkedés a bűnözés megelőzésére és más eljárás kezdeményezésére), valamint a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet (Nyer.) 10/A. § rendelkezéseivel.

¹² A büntetés kiszabás során értékelhető tényezőkről szóló 56/2007. BK vélemény III. 4. pontja.

¹³ Az LB 12. számú Irányelve a súlyosító és enyhítő körülmények értékeléséről a büntetés kiszabási gyakorlat egységesebbé tétele érdekében. Hatályon kívül helyezte a 23. számú Irányelv (Magyar Közlöny 1994/32. szám).

nagy valószínűséggel elkerülhető lett volna, ha nem issza le magát egy nyilvános zenés-táncos szórakozóhelyen közepesen részegre; nem „kacérkodik” (hadd ne fejtsem ki bővebben) a szomszéd asztalnál helyet foglaló, nem kifejezetten bizalomgerjesztő három ismeretlen fiatal férfival; nem ül át hozzájuk, és 10 perc múlva nem „borul össze” (ezt sem részletezem) az egyikükkel; nem hagyja, hogy az illető hajnal felé, gyalogosan hazakísérje az elhagyatott ligeten keresztül.

Nagyon-nagyon remélem, hogy érthető voltam.

BEFEJEZÉS GYANÁNT

A pécsi bűnmegelőzési klipsorozat szakmai színvonala nyilvánvalóan képezheti vita tárgyát, sőt, tetszésével-nemtetszésével kapcsolatosan akár közvéleménykutatásokat is lehet végezni (nota bene: de gustibus non est disputandum). Polemizálhatunk arról is, hogy a közzétételt megelőzően miért nem tartottak úgynevezett teszttétítést, vagy mi okból nem vontak be szaktanácsadókat (vagy még több szaktanácsadót) a klipek elkészítéséhez. Sok mindent megtehetünk...

Ugyanakkor, ha más aspektusból vizsgálom a „rendőrség új, buli ellenes spotját” (copyright: Index), akkor lényegében elérte a célját: viszonylag nagy port kavart fel, indulatokat szított, sőt, még a szakmát is megosztotta. A klipsorozat „talált” (és sokaknál „elsüllyedt”), mert akik látták, azok emlékezni fognak rá. A képsorokat remélhetőleg nem felejtik el azok a fiatal hölgyek sem, akik egy éjszakai szórakozóhelyen, közepesen részegen, idegenekkel ismerkednek, flörtölnek, sőt... (hadd ne soroljam tovább), hajnalban pedig, immár teljesen lerészegedve hagyják, hogy újdonsült barátjuk vagy barátaik, az elhagyott, bokros, ligetes, stb. területen keresztül, gyalogosan hazakísérjék őket.

Az arra hajlamosak pedig sértődjenek meg, ha tetszik, de amennyiben ezek a bűnmegelőzési spotok csak néhány esetben fognak hozzájárulni ahhoz, hogy a potenciális sértettből ne legyen tényleges áldozat, akkor mondhat bárki, bármit, már megérte őket közzétenni. És ez itt a lényeg. A többi csak porhintés, hangulatkeltés, acsarkodás, és – ami az utóbbi időszakban olyannyira divatos – a rendőrség zsigeri savazása, ekézése (bocsánatot kérek a kifejezésekért).

Dixi et salvavi animam meam!

